

Dinozavri

ALOZAVER

Alozaver je bil visok kot žirafa. V nasprotju s tem miroljubnim rastlinojedim sesalcem pa je bil napadalen plenilec. Lovil je tudi v krdelih.

V višino je zrasel dobrih 12 m. Čeprav je bil manjši od kraljevega tiranozavra, je bil enako napadalen. V velikanskih ustih je imel ostre, zakrivljene zobe, na prstih pa dolge kremplje. Z močnim repom je lahko odgnal vsako žival, ki bi se ga drznila napasti.

Znanstveniki domnevajo, da je bil alozaver hiter tekač. Z močnimi zadnjimi nogami je bil med tekom podoben orjaškemu ptiču. Poznavalci so izmerili dolžino njegovega koraka. Med dve njegovi stopinji bi lahko po dolžini postavili dva avtomobila.

Na zadnjih nogah so bili po štirje prsti s kremplji. Trije prsti so gledali naprej, eden pa nazaj. Vsak kremplj je bil dovolj močan in oster, da bi razparal trebuh kakemu dinozavru. Alozaver je imel kremplje tudi na treh prstih prednjih nog. Z njimi je zgrabil plen.

Alozaver je po vsej verjetnosti nosil močan rep pokonci. Na ta način je pri hoji in teku lovil ravnotežje. V času parjenja je z njim lahko odgnal vsiljivega tekmeca, ki se je smukal okoli izvoljenke. Tudi majhne mesojede dinozavre, ki so napadali mladiče, je alozaver pometal stran z enim samim udarcem repa.

Ker je bil alozaver tako zelo velik, je vsak dan potreboval veliko mesa, da je potešil lakoto. Lovil je rastlinojede dinozavre, ki so živeli na njegovem območju.

Lov na sveže meso je težko in zamudno opravilo. Verjetno se alozavri niso branili ostankov plena, ki so jih ujeli drugi plenilci. Takšnim živalim pravimo mrhovinarji.

INGENIJA

Skrivnostna ingenija je bila zelo uren tekač. Zanj triprsta oprijemalna roka. Doslej so našli le malo fosilnih ostankov tega nežnega dinosavra, zato moramo še vedno ugibati, kako je izgledal.

Ingenija je tekla samo z zadnjim parom nog, dosegla pa je precejšno hitrost. Na stopalu je imela tri dolge prste, četrti je bil pomaknjen višje in se pri hoji ni dotikal tal.

Tudi na rokah so bili trije prsti. Z njimi je prijemala veje, verjetno pa tudi urne male živali. Na prvem prstu je bil močan, 6 cm dolg kremplj.

Po vsej verjetnosti je bila ingenija brez zob. To pa še ne pomeni, da je morala jesti samo mehko hrano. Močne čeljusti je pokrival roževinast ovoj z ostrim robom, zato je bila kos hrani rastlinskega in živalskega izvora. Morda so ji teknila tudi jajca.

PARAZAVROLOF

Parazavrolof je imel zadosti močne roke, da se je pri hoji upiral nanje. Z rokami je tudi plaval in se prebijal skozi močvirja. Ko se je kranil pri tleh, je počenil na vse štiri. Zanesel se je na ostre čute, da ga bodo pravočasno opozorili na nevarnost. Če se mu je približal sovražnik, je zbežal po zadnjih dveh nogah, pri tem pa je z repom lovil ravnotežje. Na zadnje noge se je dvignil tudi, kadar je želel doseči veje višje v drevesni krošnji.

V ustih je imel nize prekrivajočih se zob, s katerimi je zmllel vejice in plodove. Spodnji zobje so se prilegali k zgornjim. Parazavrolof je imel tudi poseben spodnje čeljustnični sklep, ki je seveda vplival na gibanje spodnje čeljusti pri žvečenju.

Nekateri znanstveniki domnevajo, da je bil greben parazavrolofa namenjen klatenju listja ali shranjevanju zraka. Verjetneje pa je, da so se dinosavri po tem grebenu med seboj prepoznavali. Po grebenu so spoznali spol in starost drugih živali. Fosili nam pričajo, da so imeli stari samci večje grebene kot pa samice in mladiči.

KRALJEVI TIRANOZAVER

Kraljevi tiranozaver je bil največji mesojedi dinozaver, kar jih je kdaj živel na zemlji. Najbrž je bil zelo napadalen.

Kraljevi tiranozaver je bil dolg kot štiri avtomobili skupaj, visok kot žirafa, težak pa kot afriški slon. Odrasel človek bi mu segal skoraj do sredine stegna. Seveda ne vemo s kakšnimi glasovi se je ta orjak oglašal. Morda je rjovel, ali pa cvilil in tako klical k sebi mladiče in se sporazumeval s sovrstniki.

Na prstih so bili štiri močni kremplji. Majhne prednje okončine so zraščale visoko na trupu. Imele so majhno dlan z dvema tankima prstoma. Vrh prsta je bil oborožen s krempljem. Čemu so služile tako razvite prednje okončine, še ni jasno. Morda za prijem plena. Zagotovo pa so bile prekratke, da bi tiranozaver z njimi nosil v usta hrano.

Zajetno, do 120 cm dolgo glavo je nosil kratek, vendar močan vrat. Kraljevi tiranozaver je imel tako velikanske čeljusti, da bi med njimi brez težav prežvečil celega človeka. Ostri zobje so bili rahlo ukrivljeni nazaj, zato je plenilec z njimi trdneje zgrabil plen. Ko je kraljevi tiranozaver enkrat zgrabil žrtev, ta ni več imela nobenih možnosti, da bi se iztrgala in pobegnila.

Kadar je kraljevi tiranozaver stal na mišičastih zadnjih okončinah, je lovil ravnotežje z dolgim in krepkim repom. Zahvaljujoč močnim nogam je bil zelo hiter tekač. Kraljevi tiranozaver je verjetno zalezoval žrtve v gostih gozdovih. Nekateri znanstveniki domnevajo, da je tiranozaver lovil v krdelih. Skupina tiranozavrov je obkolila rastlinojede dinozavre, na primer triceratopse, ki iz obroča niso več mogli pobegniti. Poznavalci menijo, da so tiranozavri jedli tudi mrhovino ali pa nebogljene mladiče drugih dinozavrov.

TRICERATOPS

Triceratops je bil rogat dinozaver. Dolg je bil kot dva avtomobila, odtehtal pa je pet nosorogov.

Premikal se je s štirimi stebrastimi nogami. Prednje noge so bile še posebej močne, saj so morale nositi vso težo zajetne glave.

Triceratops je imel na vratu velik koščen naborek, ki mu je varoval pleča. Z njegovo pomočjo se je zoperstavljal uničujočim udarcem, ki so mu jih v boju zadali drugi dinozavri. Čeprav ne vemo kakšne barve so bili dinozavri, pa nekateri znanstveniki predvidevajo, da je bil triceratopsov ovratni živih barv. Prepričani so namreč, da je bil triceratops tako dobro oborožen, da mu rjava ali zelena kamuflažna barva nista bili potrebni. S pisanim ovratnikom naj bi samec privabljal samice.

Triceratops je bil rastlinojed. S papagajskim kljunom je ščipal poganjke in listje. To rastlinje je prežvečil z zobmi, ki so bili nanizani v zadnjem delu čeljusti.

Domnevajo, da so se samci spopadli za vodstvo črede in za oblast nad samicami. Z rogovi se v takšnih obračunih niso poskušali raniti. Dva samca sta se obdelala z zajetnima glavama, da bi tako dokazala premoč. Triceratopsov ovratnik je pri takšnih dvobojih lahko prestregel udarce z rogmi. Znanstveniki so namreč našli poškodovane koščene ovratnike.

Celo orjaki, kakršen je kraljevi tiranozaver, so dobro premislili, preden so se odločili napasti triceratopsa, oboroženega z ostrimi rogovi. Vidimo, da je triceratops dobro zavarovan pred roparskimi dinozavri. Poleg koščenega ovratnika, ki je varoval telo pred zobmi in kremplji napadalcev, je imel po hrbtu raztresene trde odebelitve. Triceratops se je lahko zaletel v nasprotnika s hitrostjo 35 km/h.

SMRT DINOZAVROV

Dinozavri so vladali na Zemlji celih 160 milijonov let. Potem pa so vsi hkrati izumrli. Zakaj? Nekatere razlage so precej prismuknjene.

Velika skrivnost o končni usodi dinozavrov ni bila nikoli pojasnjena. Znanstveniki domnevajo, da so na vseh celinah izumrli hkrati. Nihče pa ne ve zakaj. Nekatere razlage se zdijo razumne, mnoge pa so povsem prismuknjene.

Nekateri ljudje so prepričani, da so dinozavri živeli predolgo in so zato morali enkrat izumreti. Skrivnostni grebeni, čelade in ovratniki naj bi kazali, da so se izrodili. Znanstveniki zatrjujejo, da je to neumnost. Celo v zgodnji kredi so se med dinozavri pojavljali zmeraj novi, napredni tipi.

Kaj pa, če so smrt dinozavrov zakrivile nepregledne množice gosenic? Te lahko opustošijo rastlinstvo na velikih površinah. Rastlinojedi dinozavri bi tako izstradali do smrti.

Ko ni bilo več rastlinojedov, bi morali pomreti tudi mesojedi dinozavri. Znanstveniki takšni razlagi ne verjamejo. Kakšna množica gosenic bi lahko uničila zelene rastline na celem svetu? Nobenih dokazov nimamo, ki bi govorili v prid tej razlagi.

Nekateri menijo, da so dinozavri zrasli tako veliki, da jim je to že škodovalo. Drugi spet trdijo, da so bili preokorni da bi lahko naprej živeli. Zaradi teže naj bi se jim obrabil sklepni hrustanec. Ker se niso mogli več premikati, so bili obsojeni na smrt od lakote.

Kadar so ptiči pod pritiskom, začnejo nesti jajca s tanko lupino. Morda je bilo dinozavrov preveč, pa so zato živeli pod stresom. Posledica tega pa so bila jajca s tanko lupino, v katerih se zarodki niso mogli do konca razviti. Zaradi tega naj bi izumrle cele vrste.

Zaradi zajetnega telesa naj bi dinozavri imeli težave z ohlajanjem. V toplih dneh so se zato pogreli, posledica pa je bila toplotna kap. Znanstveniki takšni razlagi ne verjamejo. Menijo celo, da so veliki dinozavri zelo učinkovito nadzirali telesno temperaturo.

Ali so dinozavri postali žrtev lastnih majhnih možganov? Že na začetku tega stoletja je slavni paleontolog Louis Dollo izrazil možnost, da so bili majhni možgani dinozavrov eden od možnih vzrokov njihovega propada. Tedanji znanstveniki so bili prepričani, da so bili dinozavri preneumni, da bi preživeli. Današnji poznavalci takšno razlago zavračajo. Konec koncev so preživeli krokodili in želve, pa nimajo nič večjih možganov kot dinozavri. Poleg tega so imeli nekateri zadnjih dinozavrov razmeroma velike možgane.

Dinozavri bi lahko postali tudi žrtve nalezljivih bolezni. Morda je med njimi razsajala epidemija. Znanstveniki tudi takšni razlagi ne verjamejo. Poudarjajo, da določena bolezen prizadene samo določeno vrsto, ne pa vseh. Zato ni verjetno, da bi vsi dinozavri pomrli za isto nalezljivo boleznijo.

Obstaja celo teorija, da so dinosavri proizvajali preveč iztrebkov. To naj bi jih pokopalo.

Morda so dinosavre pospravila izven zemeljska bitja? Nekateri ljudje še vedno mislijo, da je to mogoče.

Nekateri razlagajo propad dinosavrov z nastopom sesalcev, ki so uničevali njihova jajca. Škoda naj bi bila tako velika, da so dinosavri izumrli. Znanstvenikom pa se ne zdi verjetno, da bi celotno odgovornost za izumrtje dinosavrov nprtili samo tatovom jajc.

Ena od razlag pravi, da so se dinosavri zastрупili z neko novo rastlino, ki je niso poznali. Takšna rastlina je na primer vijolična češnja. Ali pa so pogrešali praproti, ki so jim pomagali pri prebavi. Morda so bili tako zaprti, da jih je to ugonobilo. Poznavalci neradi pritrdijo takšnim teorijam. Prebavila dinosavrov so bila zelo učinkovita, v kredi pa se ni pojavilo toliko novih strupenih rastlin, da bi lahko zakrivile množične pogine.

Nekateri povezujejo smrt dinosavrov s smrtonosnimi sončnimi žarki. Zaradi vulkanskih plinov naj bi Zemlja izgubila varovalni ozonski plašč. Kot posledica žarčenja naj bi se pojavile razne bolezni. Žarki bi dinosavre lahko tudi oslepili, kar bi seveda povzročilo smrt od lakote.

Dinosavri niso bile edine živali, ki so pred 66 milijoni let nenadoma izumrle. Njihovo usodo so delili leteči in morski plazilci. Zakaj? Kdor koli bo hotel razvozlati skrivnost propada dinosavrov, bo moral odgovoriti tudi na to vprašanje. Kaj je ozon? Nekateri znanstveniki povezujejo izumrtje dinosavrov s tanjšanjem ozonskega plašča. (ozon je plin, ki naravno nastaja v zemeljskem ozračju).

Nihče ne ve točno, kaj je zakrivilo propad dinosavrov. Vseeno pa obstaja nekaj razumnih razlag. Smrt teh velikanov ostaja še naprej nepojasnjena skrivnost, znanstveniki pa se trudijo, da bi jo razvozlati.

Najmanj 99 odstotkov vrst, ki so živele na Zemlji je že izumrlo. Dodo je eden najslavnejših iztrebljenih ptičev. Zakaj bi bili dinosavri v vsej tej množici izjema? Za seboj so imeli dolgo in uspešno obdobje zemeljske zgodovine. Končno je prišel njihov čas, zato so morali oditi.